

**DN. DVRANDI|| à Sancto Portiano, in Senten=||tias
Theologicas Petri Lombardi|| Commentariorum libri||
quatuor.||**

Durandus <de Sancto Porciano>

Antverpiæ, 1567

Quæstio tertia. Vtrum habeat certitudinem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72607)

Magistri Durandi de Sancto Porciano

turale quam naturale, & etiam sperare vt patet in habentibus fidem informem, sed nullum meritum potest esse sine charitate vt patet. i. Cor. 13. meritum autem est vltima perfectio que est possibilis in actibus voluntatis saltem in viatoribus, ergo charitas est vltimus habitus voluntatis: & sic patet secundum.

9. Ad primum arg. dicendum quod non est proprium virtuti morali consistere in medio duorum vitiolorum, quia non conuenit omni, nec soli, non omni, quia non conuenit iustus, nec soli, quia sicut circa passiones contingit excedere regulam rationis & ab ea deficere secundum que attenditur vitium superabundantiae & defectus inter que virtus moralis tenet medium tanquam concors regulae rationis, sic in actibus rationis respectu regulae supernaturalis contingit excedere, & deficere, & avari, sicut contingit credere plus quam oportet, & minus quam oportet, & quantum oportet, & secundum hoc fides per quam creditur quod oportet & quantum oportet est medium inter duo vitia licet non sint eis propria nomina imposita, sed vocatur vtrumque generali nomine infidelitatis & eodem modo est de spe nisi quod vitii oppositis sunt nomina imposita scilicet praesumptio & desperatio. Nec istud arguitur spe esse virtutem moralem, verum est quod hoc magis attribuitur virtutibus moralibus quam aliis, quia plures ex virtutibus moralibus habent esse circa passiones in quibus est inuenire ex natura earum medium, superabundantiam & defectum.

10. Ad secundum dicendum quod magnanimitas est circa bonum arduum humanum tamen, & quod est proportionatum naturae tanquam possibile haberi propriis viribus, unde est virtus moralis, sed spes est circa bonum arduum supernaturale quod excedit facultatem naturae. Et ideo est auxilium alterius assequendum, unde est virtus theologica.

11. Ad tertium dicendum quod spes & fortitudo non sunt idem, nec habent idem obiectum, nec eadem extrema, obiectum enim spei est bonum, obiectum vero fortitudinis est periculum quod habet rationem mali, extrema etiam spei sunt praesumptio, desperatio, bonum enim arduum vel propter difficultatem totaliter dimittitur & sic est desperatio, vel praeter media ad ipsum ordinata appetitur & sic est praesumptio, vel tenditur in ipsum secundum media ad hoc diuinitus inspirata & sic est spes, extrema autem fortitudinis sunt timiditas & audacia, periculum enim vel propter difficultatem totaliter fugitur & sic est timiditas, vel praeter rationem in ipsum tenditur, & sic est audacia, fortitudo vero medio modo se habet, & sic patet quod non sunt idem spes & fortitudo. Aduertendum tamen est, quia ex fine distinguuntur ea quae sunt ad finem, ideo virtutes theologicae quae habent vltimum finem pro obiecto imperant actus aliarum virtutum quae sunt circa ea quae sunt ad finem, propter quod spes imperat actum fortitudinis secundum illud Esa. 30. In silentio & in spe erit fortitudo nostra, & similiter imperat actum patientiae & longanimitatis qui dicitur quaedam expectatio vt habetur Rom. 8. per patientiam expectamus, & Galat. 5. longanimitas expectationis, &c.

QUESTIO TERTIA. Vtrum spes habeat certitudinem.

Tho. 1. 2. q. 18. art. 4.

Tertio queritur, vtrum spes habeat certitudinem. Et arguitur quod non, quia certitudo seu securitas opponitur timori, sed quilibet quantumcumque bonus debet timere de assequutione vitae aeternae, secundum illud Proverbia 28. Beatus homo qui semper est pauidus, ergo nullus debet cum certitudine eam sperare.

2. Item nullus habebit vitam aeternam sine gratia, sed nullus potest esse certus an habeat gratiam, ergo nullus potest cum certitudine sperare vitam aeternam.

3. In contrarium arguitur, quia virtus est certior omnino arte vt dicit Philof. in Ethicis, sed spes est virtus, ergo habet certitudinem.

4. RESPONSIO. Circa questionem istam videntur esse duo. Primum est vtrum spes habeat certitudinem. Secundum est in quibus sit spes.

1. QVANTVM ad primum sciendum est quod certitudo proprie dicitur firmitas euidenciae virtutis cognitiuae respectu sui obiecti, & quia firmitas euidenciae quandam detet

minationem habet respectu dubitationis (dubitatio enim fluctuat in alteram partem) ideo nomen certitudinis translatum est ad significandum determinationem cuiuscumque virtutis tam naturalis quam moralis in suum actum circa obiecta secundum quem modum dicimus quod natura certitudinaliter operatur, & Philof. dicit quod virtus certior est arte, quia per artem non sic determinatur quis ad operandum, sed potest operari sic vel aliter, sicut per virtutem quae inclinatur ad vnum & per vnum modum, certitudo igitur principaliter & primo pertinet ad vim cognitiuam, sed participatiue & quasi translatiue pertinet ad vim appetitiuam & motiuam, & est alterius rationis haec & illa, quia certitudo cognitiua non potest deficere, ei enim non potest subesse falsum, sed certitudo inclinationis potest deficere, & quandoque deficit ab eo ad quod inclinatur, sicut graue impeditur a motu deorsum, & habens virtutem quandoque agit praeter eam, vel contra eam, & tamen certitudo inclinationis manet in vtroque, quia grauitas certitudinaliter id est determinate inclinatur ad motum deorsum & omnis virtus inclinatur determinate ad vnum, ex quo patet quod spes certitudinem habet secundum modo dictam cum qua potest stare quod sperans nunquam consequatur rem peraram, unde potest sic argui, id quod conuenit omni virtuti conuenit spei, sed certitudo secundum modo dicta conuenit omni virtuti, ergo & spei.

2. QVANTVM ad secundum scilicet in quibus sit spes aduertendum est quod aut certitudo de spe quantum ad actum, aut quantum ad habitum. Si quantum ad actum, sic dicendum est quod proprie actus spei non est in beatis nec in damnatis, sed solum in viatoribus, quod patet, quia deficiente obiecto necesse est deficere actum, sed in damnatis & beatis deficit obiectum spei, ergo deficit actus eius. Maior de se patet, sed minor probatur, quia obiectum spei vniuersaliter loquendo est bonum, & in hoc differt spes a timore qui est de malo. Item non quodcumque bonum, sed arduum quod difficultate habet, & in hoc differt a concupiscentia vel desiderio quae sunt de bono absolute. Item oportet quod sit futurum in quo differt a gaudio vel delectatione, & istud certum sequitur ad secundum, quia bonum praesens difficultate vel arduitate non habet ad adipsendum cum iam sit habitum, oportet etiam quod sit possibile haberi, & sic apprehendatur, in quo differt a desperatione. Praeter hoc autem ad principale & formale obiectum spei vt est virtus theologica requiritur quod illud bonum arduum futurum possibile haberi sit beatitudo supernaturalis, consistat autem quod in damnatis angelis vel hominibus non est hoc inuenire, sed potius oppositum vt dictum fuit, beatis vero sua beatitudo essentialis non est futura, sed praesens, accidentaliter vero quod ad gloriam corporis est in eis futura, & similiter fuit in Christo ante resurrectionem, sed non habet rationem ardui, vel difficultatis, quia licet gloria corporis sit quid arduum per comparisonem ad naturam humanam absolute consideratam, tamen non per comparisonem ad eam iam habentem gloriam animae, tum quia gloria corporis est minimum quid per comparisonem ad gloriam animae, tum quia habens gloriam animae habet iustitiam causam gloriae corporis. Patet ergo quod iam in beatis quae in damnatis deficit aliqua conditio obiecti spei, ergo in eis non potest esse proprie actus sperandi. Dico autem proprie, quia accipiendo sperare pro quacumque expectatione boni futuri, sic in eis est expectatio solae corporis, vel alicuius alterius praemii accidentaliter sic etiam sperare dicuntur, sicut ex persona Christi dicitur in Psal. In te Domine speravi, vt glosa exponit.

3. Si vero queratur de spe quantum ad habitum sic est probabile quod spes non sit in damnatis, & hoc clari est quantum ad opinionem illorum qui dicunt quod habitus infusus amittitur per vnicuique actum contrarium, quae licet sit dubia (vt prius dictum fuit d. 2. q. 9. h.) tantum pro praedicta conclusione est alia ratio videlicet quod cum habitus acquisitus amittitur per contrariationem actuum contrariorum probabile est quod idem sit de habitu infuso, qui licet non acquiratur, nec amittatur per actus nostros effectiue, amittitur tamen per actus nostros demeritoriue, cum igitur in damnatis sint contrarietate actus, desperationis de habenda beatitudine (nam sicut ad perfectionem beatitudinis pertinet securitas de ea non amittenda, sic ad cumulum miseriae damnatorum pertinet

Tho. 1. 2. q. 18. art. 4.

pertinet q̄ ipsi sciāt q̄ nullo modo possunt damnationē euadere, nec ad beatitudinē peruenire, propter quod desipiant de ea) ergo in eis nō est spes quoad habitum. Hęc autem ratio nō cogit quin habitus spei possit inueniri in beatis, nec alia apparet ad presens, nisi q̄ videretur frustra manere cum nō possit exire in actū suum principalem vt statim patuit. In Christo autē nunquā fuit spes, & si fuisset frustra fuisset propter eandem rationem.

3 AD PRIMVM argumentum dicendum quōd certitudo spei potest deficere prout dictum est in corpore solutionis, & ideo ratione possibilis defectus comparatur secum timorem.

4 Ad secundum dicendum quōd licet homo non sit certus se esse in gratia, & ideo non habet de hoc certitudinem scientiā, experientia vel alterius cuiuscumq̄ certae cognitionis, habet tamen ex spe certitudinem inclinationis ad habendum vitam æternam quæ certitudo sufficit ad certitudinem quæ habetur per spem de vita æterna consequenda.

11. 1. d. 37. 4.

Sententia huius distinctionis. XXVII. in Generali & Speciali.

Q VVM autem Christus. Superius determinauit magister de Fide & Spe. Hic determinat de Charitate. Et diuiditur in duas. Primò determinat de charitate humana qua nos diligimus Deum. Secundo determinat de charitate qua Deus diligit nos di. 32. Præmissis adiciendum. Prima in quatuor. Primò determinat de habitu charitatis. Secundo de numero diligendorum ex charitate dist. 23. Hic potest quæri. Tertiò de ordine diligendi di. 29. ibi, post prædicta de ordine. Quarto de charitatis duratione ibi, illud quoque non est prætermittendum. Prima est principalis lectionis. Et diuiditur in tres. Primò continuatur se ad præcedentia. Secundo profequitur suā intentionē ibi, charitas est dilectio. Tertiò continuatur se ad sequentia ibi, sed quia hac dilectione. Hęc est diuisio &c.

1 IN Speciali sic procedit. Et primò proponit q̄ licet Christus fidem & spem nō habuerit, tamen inquantū homo tantam habuit charitatem q̄ maior esse non potest, quia pro nobis animā suā posuit, & ad diligendum nos inuicem nobis exemplum dedit. Deinde de charitate, de modo, de ordine diligendi Deum, & proximi proponit esse inquirendum. Postea diffinit charitatē dicens. Quod charitas est dilectio qua deus propter se, & proximus propter deum diligitur, & sic cōtinet duo mandata. Primum est diligere Deum, deinde proximum in quibus duobus præceptis tota lex pendet & Propheta. Postea quærit utrū eadem sit dilectio qua diligimus Deum & proximum, an diuersa. Et respondet q̄ eadem est dilectio, sed distinguitur quoad hoc, quia Deum diligimus propter se, proximum autem propter Deum, & hoc auctoritate Aug. confirmat, subdit autem q̄ quāuis sit vna dilectio Dei & proximi differt tamen propter duo dilecta. I. propter Deum & proximi, propter quod sunt duo mandata, quia quāuis sit dilectio vna, tamen diligere præcipiuntur, vel dicitur gemina propter duos motus qui in mente geruntur ad Deum & proximum diligendum. Postea ponit modum dilectionis qua diligimus Deum: propter se, proximum autem propter Deum, hic autem modus dilectionis tangitur cum dicitur, Diliges proximum tuum sicut teipsum, id est, propter quem teipsum diligis, proximum diligere debes, quod confirmat auctoritate Aug. Postea ostendit modum diligendi Deum, quia ex toto corde, id est, intellectu, ex tota anima, i. voluntate, ex tota mente, id est, memoria, vt omnē cogitatum, vitam, & omnem in intellectu in eum referas a quo omnia prædicta habes.

Postea dicit q̄ ille modus dilectionis Dei non potest impleri in via ex toto, sed ex parte, quia imperfectè diligimus, quod probat per hoc quod caro hic semper est rebellis spiritui quæ impedit a perfecta dilectione, sed in patria vbi tollitur imperfectum, diligemus perfectè. Postea quærit quare datur hoc præceptum de dilectione Dei cum in via impleri non possit, & respondet q̄ nullus scit rectè currere nisi sciat quo est curvendum, similiter nec Deus diligi sciretur nisi per aliquod præceptum ostenderetur, & quāuis hoc præceptum in via totaliter nō impleatur, tamen impletur ex parte, quia secundum perfectionem cognitionis via nō comprehensionis. Postea dicit prædicta

duo præcepta charitatis sic esse connexa q̄ vnum eorum pro vtroq̄ ponitur, nec immerito, quia nec Deus sine proximo, nec proximus sine Deo diligi potest, & qui Deum diligit nō contemnit proximi quem Deus diligit, nec in eo diligit nisi Deū quod multis exemplis cōfirmat. Vltimo continuatur se ad dicenda, dicens inquirendum esse post quæ ex charitate diligenda sunt. Et in hoc terminatur &c.

QVÆSTIO PRIMA.

Verum amor prout est passio appetitus sit principalis passio.

Circa distinctionē istam quæritur primò, vtrum amor prout est passio appetitus sit principalis passio. Et arguitur quod non, secundū Aug. 2. q. nemo est qui nō magis dolorē fugiat q̄ appetat voluptatem, ex quo sic arguitur, principalis fugitur malum q̄ appetatur bonū, sed si ga mali est per odiū, appetitus autē boni est per amorem, ergo odium est principalior passio quā amor.

2 Itē denominatio sit a principaliori, sed appetitus tū irascibilis q̄ concupiscibilis denominatur ab ira & concupiscentia, ergo sunt principaliores passiones quā amor.

3 Item quod vincitur ab alio est minus potēs & minus principale, sed amor vincitur ab ira, quia ira odium generat, ergo ira est principalior passio quā amor.

4 IN CONTRARIVM est, quia amor cōparatur igni & morti, Cant. 8. sed nulla passio est vehementior quā ab istis, ergo &c.

5 Item Aug. dicit q̄ omnis affectio ex amore est.

6 RESPONSI O. Quāuis amor prout est passio propriè pertineat ad appetitum sensitiuū, tamen nomen amoris absolute inuenimus pertinere ad appetitum intellectiuū & sic amor est quædā affectio magis q̄ passio. Et quia ois passio est affectio & nō e cōuerso, ideo loquendo de amore cōmuniter prout dicit affectio pertinetatem tam ad appetitū sensitiuū q̄ ad intellectiuū. Dicendum est ad quæstionē q̄ aliqua passio vel affectio potest dici principalior dupliciter, aut quia prior, aut quia cōpletio. Si primo modo sic amor potest cōparari ad passiones vel affectiones quæ sunt respectu mali vt odiū, ira, timor & huiusmodi, vel ad passiones quæ sunt respectu boni, vt desiderium & delectatio. Si comparatur ad passiones quæ sunt respectu mali sic amor est principalior affectio, quia prior & efficacior. Quod sit prior patet primo, quia sicut se habet habitus & priuatio, affirmatio & negatio ad cognitionē, sic se habet bonū & malum ad appetitum, sed habitus & affirmatio prius natura cognoscuntur q̄ priuatio & negatio, priuatio enim nō cognoscitur nisi per habitum, nec negatio nisi per affirmationē, ergo similiter actus appetitus prius cadit super bonū q̄ super malum quod est priuatio boni. Secundo, quia in illud prius mouetur appetitus cuius formalis ratio includitur per se in ratione finis q̄ in illud cuius ratio nullo modo includitur in ratione finis, sed ratio boni per se includitur in ratione finis, ratio autē mali nequāq̄, ergo prius naturaliter mouetur appetitus in bonū q̄ in malum. Minor de se patet, sed maior probatur, quia finis est prior in intentione quæ est actus appetitus, & ideo illud q̄ per se includitur in ratione finis per prius se habet ad appetitū, sic igitur patet, q̄ cōparando amorē ad affectiones quæ sunt respectu mali, amor est principalior affectio, quia prior, & nō solum sic, sed quia efficacior, cum enim malum nō agat nisi virtute boni secundū Dion. bonum autē agat secundum se, idcirco efficacius bonū mouet appetitum q̄ malum ipsi oppositum, quia enim quæritur bonum ideo refutatur vel fugitur oppositū malum, si autem amor cōparetur ad alias affectiōes quæ sunt respectu boni vt sunt desiderium & delectatio.

7 Sic de ordine amoris ad desiderium & delectationē est duplex modus dicendi. Vnus est q̄ amor nō præcedit desiderium & delectationem secundum rem, sed solum secundū rationē, quia desiderium & delectatio nō distinguuntur ab amore nisi sicut inferiora a suo superiori, quia vniuersale desiderium vel delectatio est quidā amor, & nullus est amor in re qui non sit desiderium vel delectatio. & hoc